

בילפוטא שיעור תרומת הדשן מתרומת מעשר

יומא כ"ד א' בעי ר' אבין תרומת הדשן בכמה מתרומת מעשר ילפי לה או מתרומת מדין ילפי לה, ופירש"י מתרומת מעשר כו' הואי באומד אחד מעשרה, ועל הגליון נכתב נ"א אחד ממאה, וצ"ב למה אחד ממאה, והנה ברמב"ם מבואר שאפשר להפריש תרומת מעשר קודם מעשר ראשון ע' בגי' שהוא ברמב"ם בסי' המצוות ל"ת קנ"ג, וכן מבואר ברמב"ם פ"ט ממעשר ה"ב שלכתחילה אין מפרישים תרו"מ לפני מע"ר, אבל בדיעבד מבואר שחל, ומבואר שאין זה רק חיוב על המע"ר, אלא חיוב על כל הכרי, ורק כשמפרישים מע"ר חוזר החיוב להיות רק במעשר ראשון, אבל קודם לכן החיוב על כל הכרי, וע' בזה בדרך אמונה פ"ג מתרומות ה"י, וזהו מה שגרסו כאן אחד ממאה, דנמצא שחיובו בכרי הוא אחד ממאה וכלשון הכתוב מעשר מן המעשר. אך צ"ע שבמנחות ע"ז ב' א"י גבי תרומת לחמי תודה איני יודע מכמה היא הריני דן נאמר כאן תרומה ונאמר בתרומת מעשר תרומה מה להלן אחד מעשרה אך כאן אחד מעשרה, ומבואר שלמדו אחד מעשרה וק' להגי' ביומא אחד ממאה.

אוכל שהיה בבית הקברות

אודות אוכל שהיה בבית הקברות אם יש לחוש מלאכלו משום רוח רעה, שהרי היוצא מבית הקברות צריך ליטול ידיו משום רוח רעה ע' או"ח סי' ד' ס"ח, וע' בשו"ע יו"ד סי' קט"ז ס"ה שלא יתן משקים תחת המטה מפני שרוח רעה שורה עליהם, והגרע"א ובפ"ת שם הביאו משו"ת שבות יעקב שדיעבד מותרים, וכן ע"ש ביד אפרים, וראיתו מב"ב דף נ"ח שע"ה מניחים תחת מיטתם אוכלים וכלים ואפ"ה לא אסרו לחבר לאכול עם ע"ה רק משום שמא יאכילנו דבר שאינו מתוקן ולא אסרו מחשש אוכלים שתחת המיטה, וע' בכתר ראש אות פ' שכ' "מו"ר הגר"א זל"ה החמיר מאד באוכלין ומשקין שתחת המטה אפי' מה ששהה שעה קלה אך לאחרים היקל", ועכ"פ גם אם כל דבר שיש עליו רוח רעה אין נאסר בדיעבד, אבל הרי לכתחילה מבואר שצריך להזהר שלא יבא לידי רוח רעה, וא"כ אכתי יש לדון אם מותר להכניס אוכלים לבית הקברות. ונ' להוכיח להיתר, מהא דא"י ביבמות דף פ"ו ע"ב גבי מעשר ראשון שנאכל ללויים ואף שבכ"ד מקומות נקראו כהנים לויים, הכא לא מצית אמרת דכתיב ואכלתם אותו בכל מקום מי שיכול לאוכלו בכל מקום יצא כהן שאין יכול לאוכלו בבית הקברות, וכן ע' בספרי פ' קרח סי' קכ"ב גבי מעשר ראשון ואכלתם אותו בכל מקום אפי' בקבר, ומכל זה נ' דמותר לכתחילה לאכול בבית הקברות ומוכח שאין חשש של רוח רעה בזה.

וע' ברמב"ם פ"ד מהל' אבל הי"ג בתי הקברות אסורין בהנייה כיצד אין אוכלין בהן ואין שותין בהן כו', וכן בשו"ע יו"ד סי' שס"ח בית הקברות אין נוהגין בהן קלות ראש וכ' בהג"ה כגון לפנות שם או לאכול ולשתות שם כו', ומבואר שאסרו לאכול שם מטעם קלות ראש ולא מטעם רוח רעה, ובאמת שמה"ט צ"ע בגמ' יבמות ובספרי הנ"ל דאכלתם אותו בכל מקום קאי על בית הקברות והרי אסור

לאכול שם משום קלות ראש, ובסי' המפתח שם ציינו לשו"ת מהריא"ז עניזל (תלמיד הקצה"ח) סי' ל"ז ד"ה ומה שהק' כן, ותי' שד"ז הוא רק מדרבנן, וע"ש בקרית ספר, ועכ"פ מבואר שלא אסרו משום רוח רעה.

והנה בתורת חיים שבועות ט"ו כ' דמשום ששינה היא א' בסי' ממיתה ע"כ יש באוכלין תחת המיטה רוח רעה כמו אהל המת, (וציינו הגרע"א בגהש"ס פסחים קי"ב), וצ"ע דאין שום איסור באוכל באהל המת וכדילפי' בספרי פ' קרח גבי מע"ר ואכלתם אותו בכל מקום אפי' בבית הקברות.

אוכלין שתחת המיטה

פסחים קי"ב א' א"י ת"ר אוכלין תחת המטה אפי' מחופין בכלי ברזל רוח רעה שורה עליהן, ובשו"ע יו"ד סי' קט"ז ס"ה ולא יתן תבשיל ולא משקים תחת המטה מפני שרוח רעה שורה עליהם, וע"ש בחי' הגרע"א ובפ"ת ס"ק ד' בשם שבות יעקב סי' ק"ה שדיעבד מותרים, ובפ"ת ס"ק ה' הביא מבינת אדם כלל ס' ס"ג בשם הגר"א דה"ה אוכלין חיים ואם עשה כן יזרקם במקום שלא ימצא אותם אדם,

ובדף ח' א' מטה אמה ל"ק הא דמידליא הא דמיתתאי, ופרש"י דמדליא שגבוהה הרבה ויש אויר תחתיה הרבה נוחה תשמישתה, ומבואר בד' רש"י שהנידון לענין תחת המיטה שאם גבוהה הרבה נוחה תשמישתה וחשיב מקום שמכניסים בו חמץ, וכ"ה בחי' ר' דוד "ורש"י ז"ל פירש שמה שאמרו צריך בדיקה תחת המטה הוא שאמרו, ולפי שיטה זו אפשר שאע"פ שעצים ואבנים סדורין תחתיה

יאה צריך בדיקה היא דמדליא דהא ניחא תשמישתה שיתן פרוס של חמץ בין העצים", ובתו' פ"י שהנידון לענין המקום שמעבר למטה, ובד' רש"י צ"ע איך אפ"ל שתחת המיטה הוא מקום שמכניסים בו חמץ, ולא מיבעיא אם אפי' בדיעבד אסור אלא אף אם רק לכתחילה אסור למה חשיב מקום שמכניסים בו חמץ. והנה בב"ב דף נ"ח א' א"י מטה של תלמידי חכמים כיצד כל שאין תחתיה אלא סנדלין בימות החמה ומנעלין בימות הגשמים ושל עם הארץ דומה לאוצר בלום, ופ"י רשב"ם וכן מיטת עם הארץ כל דבר מניחין תחת מטתן אוכלין וכלים.

וביד אפרים הוכיח מכאן שאין לאסור בדיעבד אוכלין תחת המטה, שהרי אמרו שלא יאכל עם עם הארץ שמא יאכילנו דבר שאין מתוקן ולמה לא אמרו שמא יאכילנו דבר שהיה תחת המטה דחמירא סכנתא, ומבואר שאין זה אוסר בדיעבד, ועכ"פ מבואר שעם הארץ אין מקפיד על כך, וא"כ אפ"ל דמה שאמרו שמיטה צריכה בדיקה מתחתיה היינו לע"ה וצ"ע בזה.

משמרת, והרי גם בקדשים יש משמרת כמבואר ברש"י חולין ב' ב', וע' בברכת פרץ פ' קרח].

עוד בהנ"ל

בחולין י"א א' מר בריה דרבינא אמר אתיא משבירת עצם בפסח דאמר רחמנא ועצם לא תשברו בו וניחוש שמא ניקב קרום של מוח אלא לאו משום דאמרי' זיל בתר רובא,

והגרע"א בשו"ת ח"ב סי' קל"ב כ' גם קשה לי מאי ראי' מפסח, הא י"ל דמביא עוד ב' גולגולת של חולין בירושלים ויערב בהם עצם הגולגולת דפסח ומבטל לה ברוב ושרי לשבר כל הגולגולות ולבדוק המוח, והא דבאמת לא אמרי' דמשום מ"ע דאכילת פסח יהא מחויב לבטל עצם הגולגולת בפסח וכן שאר עצמות דמוח בשארי חולין ולשברם, ד"ל כיון דבטל פקע שם פסח מיניה ואינו מקיים עשה באכילתו.

וי"ל שהרי גם בקדשים יש דין משמרת, וכמבואר ברש"י חולין ב' ב' ד"ה ובמוקדשין, ולפ"ד האבנ"מ יהא איסור לבטל קדשים בחולין משום משמרת, וע"כ א"א לבטל את הפסח בחולין.

אלא שיש לדון שאף להאבנ"מ אין איסור לבטל את העצם שיש בו מוח ברוב, דהנה בפסחים י"ג א' אי' ארבעה עשר שחל להיות בשבת מבערין את הכל מלפני השבת ושורפין תרומות טמאות תלויות וטהורות וכו', וכ' התו' אפי' אם נאמר דאסור לשרוף טהורות משום דכתיב את משמרת תרומותי כמו שאסור לטמאות הכא שרי אע"ג דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי וא"צ לשורפה מ"מ כיון דסופה ליאסר ולילך לאיבוד שרי לשורפה כמו לטמאותה דשרי ר"מ בסוף פירקין לשרוף טמאה עם הטהורה עכ"ל, ומבואר שבדבר שהולך לאיבוד ל"ש משמרת, וא"כ ה"נ ל"ש משמרת על המוח בעצמות הפסח כיון שבלא"ה הולך לאיבוד. וע"ע צה"ל פסחים סי' פ"ו ועוד אפשר לבטל את הגולגולת של פסח בב' גולגולות של שלמים ואח"כ לשבור את כולם, ומה שמבטל את האיסור של שבירת עצם, בזה אין עובר על איסור משמרת, כיון שאינו מבטל את הקדשים אלא רק את דין פסח.

וע' בבית אדם כ' שמצוי מאוד בבני הכפרים שמניחין אוכלים תחת המיטה כו' דאפשר כיון דדשי בה רבים שומר פתאים, ועוד כ' של"ג בפסחים אוכלין אלא תבשיל, וא"כ אין לנו אלא מה שחדשו דוקא תבשיל ולא דברים חיים, (ובפ"ת הנ"ל הוכיח מהגמ' ב"ב גבי מיטה של ת"ח שגם אוכלין חיים אין מניחים תחת המיטה), וע"פ דבריו מיושב, ולשאר האחרונים שאוסרים כל אוכלים י"ל שפ"י כד' התו' דהכוונה מעבר למיטה ולא תחת המיטה.

והנה לד' האוסרים ק' למה לא אמרו בפירות ע"ה אסורים משום חשש שהיו תחת המיטה דסכנתא חמירא מאיסורא וכמו שהוכיחו האחרונים.

ואולי י"ל דהנה לכאור' לד' המתירים צ"ב שהרי מה שלא יתן תחת המיטה משום רו"ר הוא חשש היזק וא"כ למה אין לאסור דיעבד, ועל כרחך שאין זה חשש היזק כ"כ גדול שמה"ט יש לאסור דיעבד, וא"כ שוב י"ל שגם לד' האוסרים בדיעבד מ"מ אין זה חשש סכנה כ"כ דנימא ע"ז חמירא סכנתא מאיסורא, וע"כ לא חששו בע"ה משום כך אלא רק משום דבר שאינו מתוקן.

בד' אבנ"מ שמבטל תרומה ברוב עובר משום משמרת

באבני מילואים בתש"ו י"ח כ' דאף למ"ד דהא דאין מבטלים איסור לכתחילה הוא רק דרבנן, אבל תרומה אסור לבטל מה"ט משום שיש משמרת תרומתי, והיינו שדין משמרת אינו רק שלא לקלקל את גוף התרומה אלא גם במבטל את קדושת התרומה עובר על משמרת.

[ובהגה"ה על האבנ"מ הק' ע"ז מביצה ד' ב' דאי' שם והא קא מבטל איסורא לכתחילה ותנן אין מבטלין איסור לכתחילה, ופרש"י שכוונת הגמ' למשנה בתרומות פ"ה מ"ט סאה תרומה שנפלה לתוך תשעים ותשעה וחזרה ונפלה סאה של חולין אסור אם שוגג מותר ואם מזיד הפילה לאותה סאה כדי להשלים מאה חולין להעלות את התרומה אסור, הרי מבואר שאין מבטלין איסור לכתחילה, וכ"כ הר"ש בתרומות שם שאין בשום מקום במשנה הלשון אין מבטלין איסור לכתחילה וכוונת הגמ' בביצה היא למשנה זו, ולפ"ד האבנ"מ הרי אין ראי' שבכל האיסורים אין מבטלין איסור לכתחילה, ד"ל שדוקא בתרומה אסור משום משמרת.

אולם בירושלמי תרומות שם אי' ר' אבהו בשם ר' יוחנן כל האיסורין שריבה עליהן שוגג מותרין מזיד אסורין ולא מתני' היא מתני' בתרומה אתא מימר לך אפי' שאר כל הדברים, ומבואר בירושלמי דמהא דאסור לבטל תרומה א"א להוכיח לשאר איסורין, וזה כד' האבנ"מ.

ויש להוסיף עוד שבהמשך הירושלמי אי' א"ר לעזר כשם שאסור לטהר את הטמא כך אסור לטמא את הטהור, וצ"ב מה השייכות לעיל, וי"ל שהביאו ד"ז משום שגם הך דינא שאסור להרבות ולבטל הוא משום משמרת וכד' וכמו שאסור לטמא את הטהור.

וע' בזבחים כ' ע"א ברש"י ד"ה מוכני מפרש התם גלגלים שמעלין אותו בגלגלין מן הבור שחרית שלא יהא מימיו נפסלים בלינה לפיכך משקעין אותו ערבית בבור שיהו מימיו מחוברים למי המעין ובטלה לינתו, ובש"מ גרס בטלה קדושתו, ולהגי' שבטלה קדושתם איך מותר לעשות כן ומוכח שבביטול הקדושה אין משום איסור

לצבא צבא

- א. מצינו אופן שאם עשה דבר מחמת כעס התוצאה מותרת יותר מאילו עשה שלא מחמת כעס
- ב. מצינו בליל פסח כנגד ארבעה בנים ואחד שאינו יודע לשאול, מצינו ריוח באינו יודע לשאול יותר מיודע לשאול.
- א. בבכורות ל"ה א' היה בכור רדפו, בעטו ועשה בו מום ה"ז שוחטין עליו. ובגמ' אי' איכא דאמרי, אמר רב פפא לא תימא בשעת רדיפה אין אבל שלא בשעת רדיפה לא, אלא אפילו לאחר רדיפה נמי, מאי טעמא - צעריה [הוא] דמדכר.
- ב. לגבי ספק טומאה שאם אם אין בו דעת לישאל ספקו טהור - סוטה כ"ח ב'.

בנימין בן צילה